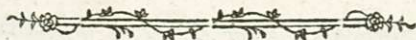

DISSERTATIO ACADEMICA,
SISTENS
COGITATIONES QUASDAM
DE
PANDORA HESIODEA.

QUAM
CONS. AMPL. FAC. PHIL. ABOËNSIS,
PRÆSIDE
*Mag. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,*

ELOQV. PROF. REG. ET ORD. REG. ACAD. LITT. HUM.
HIST. ET ANTIQVITT. MEMBRO,

PRO GRADU
PUBLICO EXAMINI SUBMITTIT
JOHANNES HENR. FATTENBORG,
NYLANDVS,

IN AUDITORIO MAJORI DIE XVIII JUNII MDCCXCV,
HORIS P. M. SOLITIS.

ABOË, TYPIS FRENCKELLIANIS.

INSTITUTION ACADÉMICA

ESTADO

CONSTITUCIÓN

DE

REPUBLICA

DE LOS ESTADOS UNIDOS

DE

CONSTITUCIÓN

ESTADO

REPUBLICA

DE LOS ESTADOS UNIDOS

CONSTITUCIÓN

ESTADO

CONSTITUCIÓN

REPUBLICA

DE

CONSTITUCIÓN

ESTADO

REPUBLICA

DE LOS ESTADOS UNIDOS

IN S:AM R:AM M:TEM

MAGNÆ FIDEI VIRO,

SUMMI DICASTERII ABOENSIS CONSILIARIO ET REGII
ORDINIS DE STELLA POLARI EQUITI,

AMPLISSIMO ATQUE CONSULTISSIMO

D:no JOACHIMO von GLAN,

AVUNCULO PROPENSISSIMO,

*Hæc pagellas in pignus animi gratissimi dicatas, ob
innumera beneficia debuit, voluit*

NOMINIS SUI

cultor devotissimus
JOH. HENR. FATTENBORG.

§. I.

Inter antiquissima, quæ hodie extant, ingenii humani specimina, Mythos esse ac fabulas, nemo antiquioris litteraturæ scientia vel leviter imbutus, ignorat. Omnium enim veterum Auctorum scripta mythis referta videmus, & apud omnes fere gentes, quæ primam feritatem ac ruditatem exuerunt, carmina fabulis & Apologis exornata, deprehendimus, quæ diu ante artem scribendi inventam composita, memoria tantum servata ac posteris tradita fuerunt. Dubitandum igitur non est, quin ab his mythis, primas origines duxerit omnis scientia humana, & ab iis, velut omnis fere cognitionis staminibus, ingenium humanum ad pleniorum ac uberiorum scientiam sensim pervenerit. Neque in prima generis humani infantia necessarius non fuit mythorum usus. Ut enim omnes res humanæ initio mancæ sunt ac valde imperfectæ, usu autem & exercitatione sensim perficiuntur; sic etiam eadem fors humanæ contigit orationi, quæ propter inopiam vocabulorum, res ipsas sensaque animi accurate & definite exprimentium, signis uti sensibus sub-

jectis ac figuris variis necesse habuit: quæ necessitas ingenium humanum fabulis ita implicavit, ut sensuale hoc loquendi genus, quum jam eo carere potuissent homines, delectationis tamen causa diutius retinerent. Postquam vero mythi, sermone humano magis jam exulto ac ditato, animisque Philosophiæ severitate ad subtiliores rationes adductis, & accuratiori non solum loquendi verum etiam scribendi genere recepto, obsolevissent, eorumque vera vis ac significatio spissis fuisset tenebris obvoluta; multum in iis recte explicandis, ac ad primam suam originem reducendis, defudarunt & antiquioris & recentioris ævi Philosophi: neque adhuc ad liquidum res perducta est. Longum foret & ab instituto nostro alienum, omnes enumerare rationes, quas in veteri mythologia explicanda ac enodanda secuti sunt eruditi: duas tantum commemorare placet. Alii nimirum *Historice* mythos explicare studuerunt, putantes, se prima humani generis fata adumbrata in illis invenire; alii *Allegorice*, veritates cum physicas tum morales sub hoc involucri latere existimantes. Cum autem rudium hominum, in infantia generis humani adhuc constitutorum, ingenium plane incultum, & subtiliori rerum contemplatione nondum subactum, consideramus: cum linguæ nondum cultæ nec ad certas leges institutæ inopiam, non solum rebus accurate ac definite exprimendis non parem, sed ne illis quidem paucis, quæ tunc animis inhærebant, notionibus explicandis ac enuntiandis sufficientem, perpendi-

dimus: cum admirationem istam in mentem revocamus, quam externarum rerum species, rudium hominum sensibus observatæ, necessario in illorum excitabant animis, qui causas rerum sibi mirabilium ignorantes, tam fortiter perculsi erant, ut non in verba erumpere non possent, ac animi sensa, quantum pro ingenii tenuitate ac linguæ inopia valerent, significare: cum denique paullo diligentius, non solum ad rationem priscam cogitandi & loquendi, verum etiam ad ipsas eorum fabulas, mythos, proverbia, ac alia antiquitatis monumenta, attendimus; dubitare non possumus, quin posteriorem explicandi rationem præferre, eamque ut tutissimam, in mythis explicandis ac enodandis, adoptare debeamus. Non est quod multis hoc demonstramus argumentis: insigne enim hujus rei exemplum exhiberi putamus vel in mytho de *Pandora*, quem pulcherrime effictum, inprimis exornavit Hesiodus in Poëmate quod inscribitur *Opera & Dies*: Cujus Fabulæ explicandæ rationem, quam nos putamus planissimam, hacce Dissertatione, quantum ingenii fert tenuitas, exposituri; supervacaneum ducimus, varias virorum doctorum conatus, pro eodem explicando passim factos, enumerare. Ut autem accuratius ac plenius sententiam nostram significare ac probare possimus, nonnulla præmittenda sunt, quæ ad ipsius rei intelligentiam necessaria esse ducimus.

§. II.

Plures fuerunt & antiquiori & recentiori ævo Philosophi, qui statum illum cultum ac politum, in quo nunc

vivunt mortales, atque cum dignitate & felicitate humana magis convenire judicant, acriter reprehendentes, eam foverent sententiam, qua rerum omnium Auctorem, primo creasse hominem plane rudem ac ferum, nulla rerum cognitione imbutum, ne usum quidem orationis tenentem, adeoque nulla societate utentem nullisque vitæ commoditatibus studentem putarent. Nemo autem eorum tanto ingenii acumine, tantaque doctrinæ ubertate, hanc opinionem defendere studuit, nemo illam tanta veritatis specie ac orationis suavitate ornavit, nemo tanto apparatu instruxit, & ad extremos usque fines urfit, quam qui eam recentissimis temporibus in scenam reduxit, celebris ille Philosophus JOH. JAC. ROUSSEAU; qui non solum statuit, hominem, a Natura in mundum immisum esse, simplicem, incultum ac omnino brutum, nullis artibus præditum, vitæque commodioris ac politioris plane incuriosum; verum longius adhuc progressus, omni adhibito ingenii acumine probare conatus fuit, hominem ad cultiorem vitam omnino destinatum non fuisse, sed, ut felix esset, in prima feritate permanere debuisse, in silvis errantem omnisque vitæ socialis ejusque commoditatum expertem, ac ne studiosum quidem: ingenique culturam, artium ac scientiarum inventionem & perfectionem, atque statum hominum ex illis ortum cultiorem ac politiorem, esse degenerem, humanæ indoli repugnantem, & a consilio naturæ abhorrentem, indeque originem ac fontem omnium vitiorum ac malorum, quibus nunc laborat vita humana, uberrimum.

Ut

Ut hos in artium ac scientiarum utilitatem impetus infringamus, institutum nostrum non patitur: sufficit nobis leviter tantum eos heic attingere, ob similitudinem rationis, quam sub mytho de *Pandora* latere putamus.—Semper fere homines de aberratione a veteri vitæ simplicitate ac integritate questi sunt, & præteritorum sæculorum probitatem ac felicitatem laudantes, præsentium corruptionem, morumque pravitatem, increpuerunt. Quis enim a suis parentibus anteaactorum annorum laudes, præsentium autem vituperia, non audit? Quisque senex, est

- - - laudator temporis acti

Se puero, censor castigatque minorum,
ut canit Poëta. Homerus jam, poëta antiquissimus, mœstas suorum temporum effudit querelas, suosque æquales Trojani belli heroibus, virium robore & animi fortitudine, æquiparandos esse, negat. Omnes fere veteres scriptores de præteritorum temporum innocentia ac probitate magnifice locuti sunt, & pristina laudarunt sæcula, quibus mortales, artium quidem ac scientiarum rudes, sed vitiorum quoque & malorum simul expertes, quietam ac jucundam, sine ulla laboriosa terræ cultura, natura iis sponte, quibus ad vivendum opus haberent, præbente, agebant vitam. Primævum igitur huncce ignorantiae ac ruditatis statum, ut felicissimum, hominibus saluberrimum, eorumque naturæ maxime convenientem, depinxerunt; in quo, si bene felicitati suæ consulere voluissent

mortales, semper manere debuissent: illo enim deserto factum est, ut crescente cognitione ac luce, morum simul corruptio, & cum illa conjuncta infelicitas, crescerent. Huic autem cogitandi rationi acrius insistentibus, difficile non fuit in eam tandem incidere opinionem, qua ingenii culturam, vitæ commodioris studium, arctiorem hominum, civitatibus institutis, inter se societatem, opes facultatesque comparandi industriam, artium & scientiarum inventionem & perfectionem, commercia inter gentes populosque instituta, & reliqua quæ ad ingenium excolendum societatemque arctius constringendam conferant, haudquaquam sortem mortalium reddidisse meliorem ac feliciorem, verum multo pejorem ac miseriorem, urgerent. Ita enim calculos subducebant: Quum homines, ingenii cultura, veterem vitæ simplicitatem reliquissent, & commodiorem ac tutiorem vitæ rationem sibi comparavissent; cupiditates exortæ sunt vehementissimæ, quibus irritandis ac alendis, labor, industria mentisque *προμηθεϊα* inserviunt: illisque excitationis ut satisfacere possent homines, artes invenerunt, commercia instituerunt, mare terramque turbare incepterunt; quibus rebus factum est, ut a primigenia & quasi congenita sua felicitate sensim sese alienaverint, & voluptatis, mollitiæ, aliorumque vitiorum illecebris implicaverint, quæ deinde dolores, ærumnas, calamitates, & omnis generis infelicitatem progenuerint. Qua argumentandi ratione paullo diligentius considerata, neque non ipso

ar-

artificio, quo in Pandora formanda ac exornanda utitur Hesiodus, accuratius pensitato; tale etiam *Φιλοσοφικόν* sub hoc mytho latere existimamus. Neque ab hac explicandi ratione multum absuit Reverendiss. Dn. FLODIN, in Dissert. Upsaliæ anno 1766 de hac materie edita. Cum autem ille, imprimis luxuriam vitiosam, & ex illa ortam hominum infelicitatem, hoc mytho indicari putet: nos autem Hesiodum longius progressum fuisse, omnemque ingenii culturam politioremque hominum vitam perstrinxisse, existimemus; nostram hanc explicationem diligentius enodare, præter rem haud esse remur.

§. III.

Ut igitur propius ad scopum collineemus, primum omnium observamus, homines quondam tam rudes, feros & omnino brutos existisse, qui ne ignis quidem usum sibi haberent notum. Ægyptii, Phœnices, Persæ, Græci, Sineses suos majores igne caruisse testantur. Neque non recentior ætas tales vidit homines. In regionibus ac insulis, in mari Australi detectis, peregrinatores haud paucas invenerunt gentes, quæ ignem elicere, alere ac conservare plane ignorarent (a). Extremam talium hominem esse barbariem, eorumque vitæ conditionem durissimam, omnibus patet. Qualis enim sine ignis usu esse potest vita?

(a) De his omnibus vid. COGUET *Untersuch. von dem Urspr. der Gesetze, Künste und Wissenschaft. T. I. p. 73 seqq.*

ta? Illo destituti cum sunt homines, qua ratione, quibus instrumentis, victum sufficientem sibi acquirere, eumque difficillime acquisitum, præparare possunt? Neceffe iis est carnibus crudis, radicibus herbarum, glandibus, aliisque fructibus, quos natura sponte profert, vesci (b). Quippe quum igne carentes, metalla neque e montium visceribus effodere, neque cudere valeant homines; instrumenta idonea ad terræ culturam necessaria sibi præparare non possunt, adeoque nec agriculturæ multum operæ impendere, ejusque ope vitæ necessitatibus succurrere. Deinde quomodo se commode amicare, domosque exstruere, ut frigoris ac caloris vim & tempestatum injuriam depellant? Pellibus igitur ferarum indutos, & in petrarum fissuris, terræque cavernis inhabitantes hos homines, brutorum instar animantium, offendimus; & quum illas trucidandi, has autem inveniendi non semper detur opportunitas, eos, miserimos sane, nudos & omni tempestatum injuriæ expositos videmus. Quam denique societatem, homines tam dura vitæ conditione pressi, colere possunt? Inopia victus, ac aliarum rerum ad societatem jungendam, conservandam ac firmandam, necessariarum defectus, majorem hominum numerum eodem in loco sedes figere, non solum non permittit, verum eos in silvis dispersos, huc atque illuc, victum quærendi causa, errare cogit. Talis autem vitæ conditio, ubi omnis fere cupiditas primis parandis

(b) Cfr. GOGUET *ibid.*

dis vitæ necessitatibus intenta est, ubi omne studium in victu quærendo collocatum est, ubi omnia communia sunt ac vix nomen dominii notum, ubi plures homines diversis studiis, cupiditatibus excitatioribus, divitiarum desiderio ac dominandi studio acti, in unum non conveniunt; talis inquam vitæ conditio, neque multa vitia parere, neque illecebras ad illa patranda exstimulantes habere potest. Hac in re caussa latere videtur, cur aurea sæcula in isto ruditatis hominum ac omnino feritatis statu collocaverint antiqui, & vitia, mala, ac varias calamitates, comites culturæ fecerint. Tantis autem in ignorantiae tenebris, ac tanta in rerum indigentia, qui ad regiones cœli benignioris delati sunt homines, diu manere non potuerunt. Rationis enim vis, sapientissime a natura mortalibus inditæ, ea est, ut, quemadmodum ejus dote brutis inprimis antecellunt, sic etiam eadem citius vel serius se explicet & efflorescat, atque cultura accedente fructus ferat uberrimos. Quo igitur modo & qua ratione homines, durissima vitæ conditione pressi, omnibusque commoditatibus destituti, tandem ingenii cultura, primævam, ac ut veteres credebant, felicem ignorantiam ac ruditatem exuerint, & artibus inveniendis & excolendis ad cultiorem ac commodiorem vitam sensim pervenerint, simul autem novis ac antea incognitis curis, ærumnis & malis sese immerferint, allegorica ratione sub mythis de Pandora formanda involucro, depingit Poëta noster.

Τὸ πῦρ, inquit, εὖς παῖς Ἰαπετοῖο

B

E-

Εκλεψ' ἀνθρώποισι Διὸς παρὰ μητιόεντος
 Ἐν κοίλῳ νάρθηκι, λαθὼν Δία τερπικέραυνον.

H. e. homines præsentibus uti non amplius contenti, futurarum rerum curam agere, sibi in futurum prospicere, incipiebant. Qui igitur primus e feritate ac pristina vitæ simplicitate eduxit mortales, qui duris vitæ necessitatibus, artium maxime necessariarum inventione succurrit, qui tardum ac hebes ingenium humanum e sopore excitavit, ac ad futura curanda animum advertit, verbo, qui primos gressus culturam versus fecit, is est qui *Prometheus* heic dicitur; qui nihil aliud est, quam ipsa προμηθεΐα, seu providentia humana mentisque perspicacia, personæ instar poëtice depicta. Cui nominis *Promethei* explicationem, cum & ipsum etymon vocis, & totius fabulæ compositio & structura, quam maxime faveant; operam ac oleum perdere illorum refellenda opinione nolumus, qui virum nomine *Prometheum* revera vixisse, montesque Caucasum incoluisse, laboriose ex Historia probare fategerunt. Ignem porro heic adhiberi, ut culturæ imaginem, nemo non videt. Jam antea demonstravimus, quam dura, misera ac inculta sit hominum igne carentium vitæ conditio; quam difficile iis victum parare; quam omnino fieri non possit, ut in illo statu artes inveniant. Aptiorem igitur imaginem, ad ingenii cultum, artium inventionem, vitæque commodioris initium exprimendum, quam ignem inventum, adhibere Poëta non potuit. Neque difficile est causam invenire, cur furto ignem in

Nar-

Narthecci (c) celatum, e cœlo abripuisse dicatur *Prometheus*. Primum enim admodum probabile videtur, Poëtam innuere voluisse, homines, ignem e cœlo fulmine in terram demissum, primum accepisse, eumque acceptum, in frutice quodam ad eum alendum aptum conservasse: deinde, cum primævam istam vitæ simplicitatem ut felicissimam, nullis neque vitiis, neque calamitatibus ohnoxiam, depinxisset; hacce fictione Deorum adumbrare voluit consilium, quo homines in pristina felici ignorantia, quæ scilicet cum naturali terræ fertilitate, ac omnium rerum abundantia conjuncta fuit, semper manere voluerunt: quæ omnia præcedentibus versibus ita expresserat:

Κρυψαντες γαρ εχσσι θεοι βιον ανθρωποισι.
 Ρηιδως γαρ κεν και επ' ηματι εργασαιο,
 Ως τε σε ηεις ενιαυτον εχειν, και αεργον εοντα.
 Αιψα κε πιδαλιον μεν υπερ καπνε καταθειο,
 Εργα βωων δ' απολοιτο και ημιονων ταλαεργων.
 Αλλα Ζευσ εκρυψε χολωσαμενος Φρεσιν ησιν.

Et deinde:

Κρυψε δε πυρ.

B 2

Ju-

(c) *Ναρθηξ* lat. *ferula*, herba est in quinque vel sex pedum altitudinem ascendens, libro valde duro, in interiori parte medulla præpingui plena, quam ignis lente consumit, adeoque ei alendo ac conservando quam maxime apta. Neque non hodie nautæ ea utuntur, ad ignem ab una in alteram insulam transportandum. Cfr. *Banier Erleut. der Götterl. und Fab. aus der Gesch. III. B. p. 225.*

Jupiter abscondidit ignem, h. e. vim mentis
follertem quasi suffocavit: voluit ab hominum intelligen-
tia abscondere artium notitiam, ut commodiorem
vitæ rationem ignorantes simplicius adeoque et-
iam felicius viverent. Quum autem homines, sim-
plici ista vitæ ratione non contenti, Diis invitis artes
invenissent, & commodiorem vitam, quæ omnia sub
igne adumbraverat Poëta, amplexi fuissent; hoc an-
sam ei dedit furti fingendi, quo *Prometheus* ignem a
Diis surripuit, penes quos omnia sunt, & qui mor-
talibus, non solum opibus ac facultatibus, verum et-
iam ingenii dotibus ornare possent. Putabant qui-
dem homines, cultiori ac politiori vita, quam post ar-
tes inventas gerere incipiebant, se maxima sibi acqui-
sivisse commoda sortemque suam meliorem ac felicio-
rem reddidisse. Incommoda autem illa ac vitia, ut
luxuria, molities, intemperantia, mendacia, fraudes
ac perjuria, quæ in pristino ignorantiae statu fere i-
gnota, nunc inter cultiores homines emergere incipie-
bant; occasionem Poëtæ semper aurea sæcula ante o-
culos habenti, præbuerunt, progressum culturæ sub
feminæ imagine repræsentandi, quæ inter innumera
commoda quibus splenduit, multa etiam iis mala, æ-
rumnas ac calamitates intulit.

§ IV.

Nihil autem majorem explicationi nostræ conciliat
fidem, quam ipsum artificium ac quasi cælatura, qua in
Pandora formanda ac exornanda utitur *Ascræus*. Ita
enim

enim a Diis formatam, iisque muneribus ornatam fingit Pandoram, ut nulla alia de re aptius quam de ingenii cultura, artium inventione, vita ex iis orta politiore, ejusque ad hominum felicitatem vel promovendam vel minuendam ratione, hanc imaginem explicare liceat. Eam igitur depingit, ut feminam pulchram, callidam, ingeniosam, multis præclaris dotibus ornatam, simul autem vehementibus cupiditatibus indulgentem, voluptatibus, fallaciis ac fraudibus deditam, & audacter quævis aggredientem. Adeo clara & perspicua est hæc fictio, ut de vera ejus vi ac significatione aberrare non debuissent videantur interpretes. Ut autem luculentius mentem Poëtæ eruere possimus, singulæ imagines quæ in hac pictura occurrunt, paullo accuratius considerandæ ac explicandæ sunt. Jupiter, omnium immortalium potentissimus, aliis imperat Diis, ut singuli pro sua parte ad Pandoram ornandam conferant suisque muneribus eam donent. Et

ΑΥΤΙΚΑ Δ' ΕΚ ΓΑΙΗΣ ΠΛΑΣΣΕ ΚΛΥΤΟΣ ΑΜΦΙΓΥΝΗΣ

ΠΑΡΘΕΝΩ ΑΙΔΟΙΗ ΙΚΕΛΟΝ - - -

Artium igitur Deus primo Pandoram in lucem producit, hominisque vocem ac robur, h. e. vitam a beluina discrepantem, ei largitur. Haud difficile, est veram Hesiodi mentem sub hac fictione latentem, attingere. Artes semper scientias præcurrunt. Primos igitur gressus a veteri simplicitate ac ruditate ad culturam, earum artium inventionem faciebant homines,

quibus ad victum facilius parandum, vitamque paulo commodiorem reddendam, maxime opus fuit. Inter artes autem quæ huic fini inserviunt, metallicæ omnium maxime sunt necessariæ, adeoque etiam omnium fere artium quæ inveniebantur, primæ. Illas enim dum adhuc ignorabant homines, neque agriculturæ, quod vitæ genus cultiorem hominum statum producere ac perficere imprimis valet, multum operæ tribuere poterant, neque multas alias artes invenire; quippe quibus metallicæ inveniendis instrumenta præbent. Hæc est causa, cur Vulcanus omnium Deorum primus Pandoram condidisse fingatur. Ut autem commode in societate vivere possent homines, multo pluribus rebus, quam artium maxime necessariarum cognitione, opus fuit: quare Minerva, artium, quæ ad feminas olim pertinebant (nendi, texendi, opera varia acu perficiendi, vestes ornatas fabricandi, eleganter & scite adhibendi) Dea, sua munera Pandoræ non denegat: qua de re ita Ascræus:

Ζῶσε δὲ καὶ κοσμήσῃ Θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Et deinde:

Πάντα δὲ οἱ χροῖ κοσμον ἐφηρμῶσε Πάλλας Ἀθήνη.

Quum igitur Vulcanus & Minerva suis muneribus Pandoram ornavissent, Venus etiam sua ei addit dona. Omnibus animalibus a natura instinctus inditus est, qui ea ad interitum generis sui cavendum impellit ac incitat. Rudis ac incultus homo, cæco tantum impetu fertur, in conjuge eligenda minus delicatus,

ac

ac se cum illa, nullo fere pulcritudinis aliarumque laudum habito respectu, conjungit, raroque repulsam fert. Is autem cujus sensus animi cultura teneriores facti sunt ac delicatiores, non solo hoc belluino regitur impetu, sed venustatis, pulcritudinis, aliarumque virtutum sensu eum temperat, ac Cupidinis saucius telis, nullam jacturam, nullum dolorem graviorem sentit, quam in amore deludi. Unde placendi, conciliandi, venustate blanditiis & illecebris capiendi, monilibus & floribus corpus ornandi, verbo, amoris vehementis excitandi studia & artificia multiplicia, nata sunt. Hinc Venus jussa dicitur

χαριν αμφιχεαι κεφαλη (scil. Pandoræ)

Και ποδον αργαλεον, και γυιοκορος μελεδωνας.

Et deinde de *Gratiis*, *Suada* & *Horis*, *Veneris* comitibus & ministris, additur, eas Dominæ consilio obsecutas, suam quasque munus addidisse:

Αμφι δε οι Χαριτες τε Θεαι και ποδνια Πειθω

Ορμης χρυσεις εδεσαν χροϊ αμφι δε τηνγε

Ωραι καλλικομοι σεφον ανδρεσιν ειαρινοισι.

Operi Pandoram formandi finem imponit Mercurius, a Jove jussus mentem ei injicere impudentem, mendacia, blandos sermones & fallaces mores:

Εν δε θεμεν κυνεον τε νοον και επικλοπον ηθος

Ερμειην ηνωγε Αργειφοντην.

Cui ille parens:

Εν δαξα οι σηδεσσι διακτορος Αργειφοντης

Ψευδεα θαιμυλις τε λογος και επικλοπον ηθος

Τευξε - -

Quis

Quis est qui non videat, mercaturam heic adumbrari?
Ut primum homines pristinam simplicitatem relinquentes vitam commodiorem affectare incipiebant; plures simul necessitates, quas antea ignorabant, ortæ sunt: quibus ut satisfacere possent, alias terras, inprimis si sterilem regionem incolebant, invisere, aut advectas inde merces emere & contra suas mutare, iis necesse fuit. Cupiditate autem vitæ svavioris nata, & insatiabili studio habendi exorto, veræ necessitatis limites ita transgressi sunt homines, ut omnia cupientes, nihil sibi sufficere putarent. Ut igitur ea, quæ partim necessitati, partim cupiditati ac soli curiositati satisfaciendæ inserviant, sibi acquirant; commercia cum remotissimis etiam gentibus instituerunt, quæ quo magis exculta ac polita fiat vita, eo etiam latius extenduntur. Amor habendi audaciam indit navitæ turbidum mare fragili rate transeundi, ac constantiam gravissima mala sustinendi. Quid de voluptatis cupidine dicam? Cui ut satisfaciant, quam multa pericula, ac quam gravia, subeunt mortales! A moribus vero mercatorum, quales priscis inprimis illis temporibus erant, fallendi artes, callidæ fraudes, & simplices agricolas emungendi versutia, inseparabiles esse putabantur; quæ via ad morum corruptelam erat perniciosissima. Hos itaque mores Mercurius Pandoræ indidisse fingitur. Mirum sane est, Poëtam, in Pandora exornanda, nullam litterarum ac scientiarum mentionem facere: cuius rei causa in eo latere videtur, primum, quod scientiæ iis temporibus, Poësi excepta, fere nullæ erant: dein-

deinde, poësin ipsam, cujus in cultura summam prope scientiam ejus temporis homines inesse putabant, in primævo isto, quem laudabant, ruditatis ac ignorantiae statu, ad Deorum laudem celebrandam, hominumque animos exhilarandos, in usu jam fuisse fingebant: adeoque hac etiam ex re clare elucet, totius hujus fabulæ involucro nihil aliud adumbrari, quam istam ingenii culturam earumque artium inventionem, quas morum corruptionem & cum illa conjunctam hominum infelicitatem peperisse rebantur.

§. V.

Ratione & modo, quo Pandora condita sit, expositis, consilium quod in illa formanda habuerunt Dii, illud fuisse indicat Poëta, ut *πῆμα ἀνδρασι ἀλφῆσι* fieret; quibus ex verbis haud leve argumentum ad nostram explicandi rationem firmandam haurire licet. Quum enim animo erga artes haud benigno, earum inventionem ac perfectionem, sub imagine feminae formatæ ac exornatæ, pulcræ & blandæ, sed dolosæ & pravæ, adumbrasset; expressis verbis asserit, homines ingenii ista cultura gravissima sibi peperisse detrimenta ac noxas; adeoque ipsas artes mentis sagacitate ac *προμηθεῖα* inventas, mortalibus omnia ista, quibus nunc premuntur, mala creasse: quod qui factum sit, sequentibus versibus poëtica ratione depingit. Ita enim canit:

Εἰς Ἐπιμηθεα πέμπε πατήρ κλυτὸν Ἀργεῖφοντιν
 Δωρον ἀγοντά Θεῶν ταχύν Ἀγγέλων. Οὐδ' Ἐπιμηθεὺς
 Ἐφρασαδ' ὥς οἱ εἶπε Προμηθεὺς ---
 Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησε.

Ut autem *Prometheus*, quemadmodum antea demon-
 stravimus, nihil aliud est quam ipsa mentis προμηθεῖα
 ac futura curandi sollertia; sic etiam *Epimetheus* cu-
 piditatum vim ac impetum designat, quæ sine ullo
 antea instituto examine, quæ sibi grata sunt incon-
 siderate appetunt: ea autem mala fuisse ac noxia, se-
 ro demum, quum mutari non possunt, comperiunt.
 Cupiditatum enim indoles ea est, ut non facile rationi,
 quæ antea res considerat quam assensum iis præbeat,
 obtemperent, verum ea quæ svavitate sua sibi blan-
 diuntur, statim ut optima avidissime arripiant; adeo-
 que non raro in iis quæ valde noxia sunt summo-
 pere sese delectent. Προμηθεῖα iis imprimis studens
 rebus quæ veram hominibus afferunt utilitatem, ea
 quæ grata ac svavia sunt, prorsus quidem non negli-
 git; sed antea perpendit, utrum vere sint utilia, ho-
 nesta ac jucunda, an sub falsa utilitatis, decoris ac ju-
 cunditatis specie ad tempus tantum delectent, deinde
 autem noceant; quod quum animadvertit, ea statim
 ut mala ac noxia rejicit. Ἐπιμηθεῖα autem, iis tan-
 tum rebus vacat, quæ dulcedine sua sensibus blan-
 diuntur; & quum imperio rationis sese subtrahit, spe-
 ciem tantum utilis ac jucundi sectatur, donec mala
 sibi perperisse sentiat. Προμηθεῖα non solum ea, quæ uti-
 lia & honesta sunt ac svavitate delectant, sibi compara-
 re

re studet, verum iis comparatis ita uti scit, ut ad veram felicitatem promovendam conferant. *Επιμνησεία* autem, nullam temperantiæ ac modestiæ rationem observans, immodico ac perverso rerum usu, ea quæ maxime utilia sunt ita adhibet, ut in ejus detrimentum ac noxam vergant: quod ingenii cultura artiumque inventionem, hominibus contigisse putat *Hesiodus*. *Προμνησεία* mentis ad artes inveniendas adhibita, pristinam vitæ simplicitatem deseruerunt mortales, commodioremque ac tutiorem vitam sibi comparaverunt: cum illa autem cupiditates ortæ sunt vehementiores, quibus irritandis ac satisfaciendis artes, ingenii cultura inventæ, uberiorem præbuerunt materiam; adeoque vitia ac scelera progenuerunt, e quibus omnium malorum agmen prorupit, miserumque mortalium genus penitus superavit. Quum igitur, ex mente Poëtæ, ea sit culturæ ac vitæ commodioris ratio, ut morum depravatio vitiorumque amor, eam semper sequatur; melius hominibus consultum fuisse putat, si in pristina ignorantia ac vitæ simplicitate permanentes, neque ingenii vires excoluissent, neque artes invenissent, ex quibus mala exorta sunt gravissima, quæ, cupiditatum vi ac impetu aucta, non solum non reprimi ac suffocari possunt, sed necessario erumpere ac in summam infelicitatem genus humanum detrudere pergunt. — Ne autem omni solatio ac levamine in malis ferendis carerent mortales, *Spes* in cistula PANDORÆ, quum operculo dimoto, mala sparsisset, relicta esse fingitur: qua de re ita canit:

Μενν δαυδοτι Ελπις εν αρρηκτοισι δομοισι
Ευδον εμιμνε πιδ8 υπο χειλεσιν, εδε θυραζε
Εξεπτη. προσθεν γαρ επεμβαλε πωμα πιδ8ιο
Αιγιοχ8 βελισι Διος νεφελιγερεταο.

Quam misera ac luctuosa foret vita mortalium, nisi
Spes sua eam svavitate condiret! Gravissimis licet
rebus afflicti ac calamitati penitus succumbendi pe-
riculo vicini, semper tamen sperant mortales, fore ut
olim e malis emergant, ac rursus mala cum bonis
commutare possint.

Vivere spe vidi, qui mox moriturus erat,
pulcre canit Ovidius. In rebus secundis dum alteram
fortem subinde metuimus, constantiam tamen fortunæ
speramus: in adversis autem, quæ comes magis fida
ac fortis quam Spes, ad nos sublevandos ac dolores
minuendos? Omnia spe felicitis successus aggredimur,
ac finem optatum exspectantes, illa nos alit ac su-
stentat.

